

X. Om det Landskab og Øe Femern.

Der Landskab og Øe Femern eller Fehmern eller Fehmarn, ligger i Østersøen ved Wagrien, omtrent fire Mile fra den danske Øe Lolland, og syv Mile fra det faste Land af Hertugdømmet Slesvig. Det skilles ved et smalt Sund, som kaldes femersk Sund, fra Wagrien. Denne Øes Længde strækker sig fra Østen til Vesten to til halvtredie Mile, og dens Brede fra Sønden til Norden een til halvanden Miil. Landet er mestendeels jevnt, og har kun nogle smaa Høye, men ingen Moradser. Jordbunden er overalt god og frugtbar, frembringer Hvede, Erter og skjønt Byg. Den lille Skov Staberholz, beliggende ved den sydøstlige Ende af Øen, er kun af ringe Betydenhed, og bestaer nu omstunder af nogle faa Træer; hvorudover man ei haver her andet Vildt end Harer. Man forefinder ingen Kilder eller Floder, hvorudover man i tørre Sommere lider stor Mangel paa fersk Vand. Derimod har Indbyggerne intet at befrygte sig for Vandflod eller Vandets Oversvømmelse.

I ældgamle Tider er denne Øe blevet beboet af Wender og Schlaver; og i det ellefte Aarhundrede efter Kristi Fødsel har denne Øe været et Stykke af Danmarks Rige. Den danske Kong Erik Plogpenning tog Aar 1248 denne Øe bort fra de holsteenske Grever, som havde erobret den, og gav den til sin Broder Kristoffer, Hertug til Lolland og Falster, som Aar 1252 blev Konge i Danmark, og besad denne Øe indtil sin Død. Denne Øe har lidt og udstaaet meget ont i Krigstider, især Aar 1419 af Kong Erik af Pommern, som meget haardt omgikkes med den, saa at næsten alle Indvaanerne bleve drevne bort derfra. Nu omstunder tilhører den Kongen af Danmark; men om den skal regnes til Hertugdømmet Slesvig, eller har altid været et Land for sig selv, derom er megen Disput. Udi dänische Bibliothek 9. Stück Pag. 451 findes af Joh. Martin Gössel en grundig historisk Efterretning om den slesvigske Øe Femern, hvori tillige bevises, at den for længe siden har været indlemmet Hertugdømmet Slesvig, og er ustridig et Pertinens dertil. Men Adam Heinrich Lackmann vil bevise Kontrarium i sin Indledning i den Slesvigholsteenske Historie. Udi den Krig, som blev ført imellem Kong Kristian den Fierde af Danmark og Dronning, Kristine af Sverrig fra Aar 1643 til 1645, blev Femern adskillige gange indtagen; og ved Fredens Slutning til Brømsebroe blev den givet Hertug Friderik tilbage igien. Fra den Tid

forblev den, undtagen i de Tider, da Kong Kristian den Femte i de Stridigheder med Hertug Kristian Albrecht tog den to gange Aar 1676 og 1683 i Besiddelse, ved den gottorfske Hovedlinie, indtil Biskoppen til Lybek, Hertug August Friderik, fik den Aar 1701 paa Livstid. Efter hans Død Aar 1705 kom den tilbage til det regierende gottorfske Huus. og blev tilligemed de øvrige gottorfske lande indtagen af Kong Friderik den Fierde i Danmark Aar 1713. Og ved den Aar 1720 sluttede nordiske Fred har Kongen af Danmark rolig besiddet den, tilligemed den hele gottorfske Andeel af Hertugdømmet Slesvig.

Man kan beregne Indvaanernes Antal paa hele Femern at være 8500 Mennesker. Den holsteenske Greve Johan den Tredie gav Øen Aar 1326 en egen Landret, som kaldes den gamle femerske Landret, og bestod af 16 Artikler. Men Hertug Johan den Ældre gav Aar 1558 Øen en nye Landret, bestaaende af 36 Artikler. Staden Burg har intet at gøre med Landskabets Forfatning. I forefaldne juridiske og oekonomiske Sager blive følgende tre Kirkesogne tællt og ere inddeelte, nemlig: 1) det forenede Øster- og Nørrekirkesogn; 2) det mellemste eller Sønderkirkesogn; og 3) det vestlige Kirkesogn, som har det Privilegium og Rettighed, at holde Haandværker og drive borgerlig Næring. Østerkirkesogn er indlemmet i Sognekirken i Staden Burg.

Ethvert af disse omeldte tre Kirkesogne har sin egen Kirkesognsret som bestaaer af en Kæmmerer og sex Dommere. Fra denne Kirkesognsrets Domme skeer Appellation til den femerske Landret, eller de saa kaldte Æedsvornes Magt. Denne Ret holdes snart i det ene, snart i det andet Sogn. I samme Ret, som bestaaer af femten Personer, præsiderer Amtmanden, som tillige er landfoged, og de upartiske Kæmmerer og Dommere fra de to øvrige Kirkesogne. Landskriveren holder Protokollen. Fra denne Melleminstanz gaaer Appellationen til Overretten paa Gottorf. I Landskabet er ogsaa en Amtsforvalter. Paa Øen er tillige en Konsistorialret i Staden Burg. Udi Landskabet er omtrent 40 Landsbyer og tre Kirker, hvoraf enhver har to Præster, foruden Præsterne i Staden Burg; tilsammen ni Præster. Vi merke nu først Staden Burg.

Burg, en stor Stad, beliggende paa den sydlige Side af Øen Femern, nær ved Bergsøe, som er foreenet med Østersøen; den er temmelig gammel, og har den lybske Ret, som den i Kraft af gamle Dokumenter har allerede Aar 1406 betient sig af, og siden faaet kongelig Tilladelse at betiene sig bestandig deraf. I fordom Tid havde Staden ved Borgsøe en god og beqvem Havn for middelmaadige Skibe; men midt i forrige Aarhundrede var samme Havn (efter C. Dankwerts Ord i hans Landbeskrivelse over Hertugdømmerne Slesvig og Holsteen) saa forstoppet af Mudder, og tildeels udtørret, at Skibene maae nu ligge for Anker i Egnen af det ødelagte Slot Glambek. Af dette gamle Slot, som fordom var Landets eeneste Fæstning, og tillige bedækkede Havnen, ere endnu nogle Kiendetegn tilovers; det laae omtrent en Fierdingvei fra Staden. I denne Stad er en Kirke med tre Præster, nemlig en Pastor eller Sognepræst, som tillige er Kirkeprovst paa Femern, dernæst en Arkidiakonus og en Diakonus. Stadens Magistrat er en Borgemester, fire Raadsforvandre og en Sekretair. Staden har med Landskabet Femern sit eget Konsistorium, som holdes i den Anklagedes Kirkesogn. Under dette Konsistorium hører fire Sognekirker, hvorved staaer ni Præster. I denne Ret præsiderer Amtmanden og Provsten, og Provsten fører Protokollen. Dertil kommer i Konsistorialsager, der vedkommer Staden Burg, som Bisidder, Borgemesteren, de tre Sognepræster paa Landet, de to øvrige Præster i Staden, og to Raadsforvandre. Men naar Konsistorialsager forefalde i Øster-, Nørre-, Sønder- og Vestersogne paa Øen Femern, hvilke vel med Staden Burg have tilsammen ikkun fire Kirker, saa ere de tre Sognepræster, Kæmmereren, Kapellanen og to Dommere i Sognet Assessorer.

Til Landskabet Femeren høre følgende Landsbyesogne.

- 1) **Bandelsdorfsogn**, hvis Navn af nogle skrives Bannesdorf, eller Norderkirke, som har en Pastor og en Kompastor. Fra dette Sogn er Overfart til Lolland, hvor man med en Færge seiler over.
- 2) **Landkirchenlsgn**, eller den mellemste Kirke, som har en Pastor og en Diakonus. Udi dette Sogn er en Færge, som oversætter Folk til Grotenbrod, en Landsbye i Wagrien eller Holstein. Vandet herimellem fra den femerske til den Holsteenske Strandkant er halvanden Fierdingvei bredt. Udi dette Sogn ligger den Landsbye Renkendorf, som er den folkerigeste Landsbye paa Femern.

3) **Petersborgsogn eller Vesterkirke**, som har en Pastor og en Diakonus. I dette Sogn ligget Denschendorf, som er den allerstørste Landsbye paa Femern. Til dette Sogn hører den lille Flügge, hvorpaa ligger tre Huse.

Kilde: Nicolay Jonge,

Kongeriget Danmarks chorografiske Beskrivelse.

Kjøbenhavn 1777

Johan Rudolph Thieles Bogtrykkerie og paa hans Forlag, boende i store Helliggieststrædet No. 150

Side 939 – 942.